

CAMBRIDGE HAGYOMÁNY ÉS MINŐSÉG

⊕ SZÖVEG: SOBRADO BOAZ

Különleges figyelem irányul ma a hazai felsőoktatási rendszerre – elsősorban a diáktüntetések kiváltó reformtörekvések okán. Ilyen helyzetben igencsak érdemes megnézni, hogyan működnek a több száz éves múltú, magas színvonalú, világhírű egyetemek. Most a már 800 évet megélt Cambridge-i Egyetemet vesszük górcső alá – nem utolsósorban az ott tanuló magyarok szemszögéből

Mi jut eszünkbe Cambridge-ről? A tudományosság mindenképp, és az is köztudott, hogy egy nagy múltú egyetemről van szó. Nem véletlen, hisz a Times 2011-es felsőoktatási ranglistáján a Cambridge University volt a világ harmadik legértékesebb egyetemi márkája.

Ha visszaemlékszünk középiskolai éveinkre, eszünkbe juthat, hogy Isaac Newton Cambridge-ben írta a Principia Mathematicát, amivel megalkotta a klasszikus mechanika alapjait. Talán az is ismerős, hogy Charles Darwin Cambridge-ben kezdett el érdeklődni a természettudományok iránt (amúgy orvosnak tanult). És egy közgazdásznak illik tudni, hogy John Maynard Keynes is Cambridge-ben tevékenykedett (a Kings College vagyonát is ő felügyelte, amit majdnem sikerült is lenulláznia a tőzsdén...). Ám itthon igen kevesen ismerik az egyetem sajátos fejlődését, hagyományait, amelyek a mai napig meghatározzák a cambridge-i életet és oktatási rendszert.

Mélyen gyökerező hagyományok

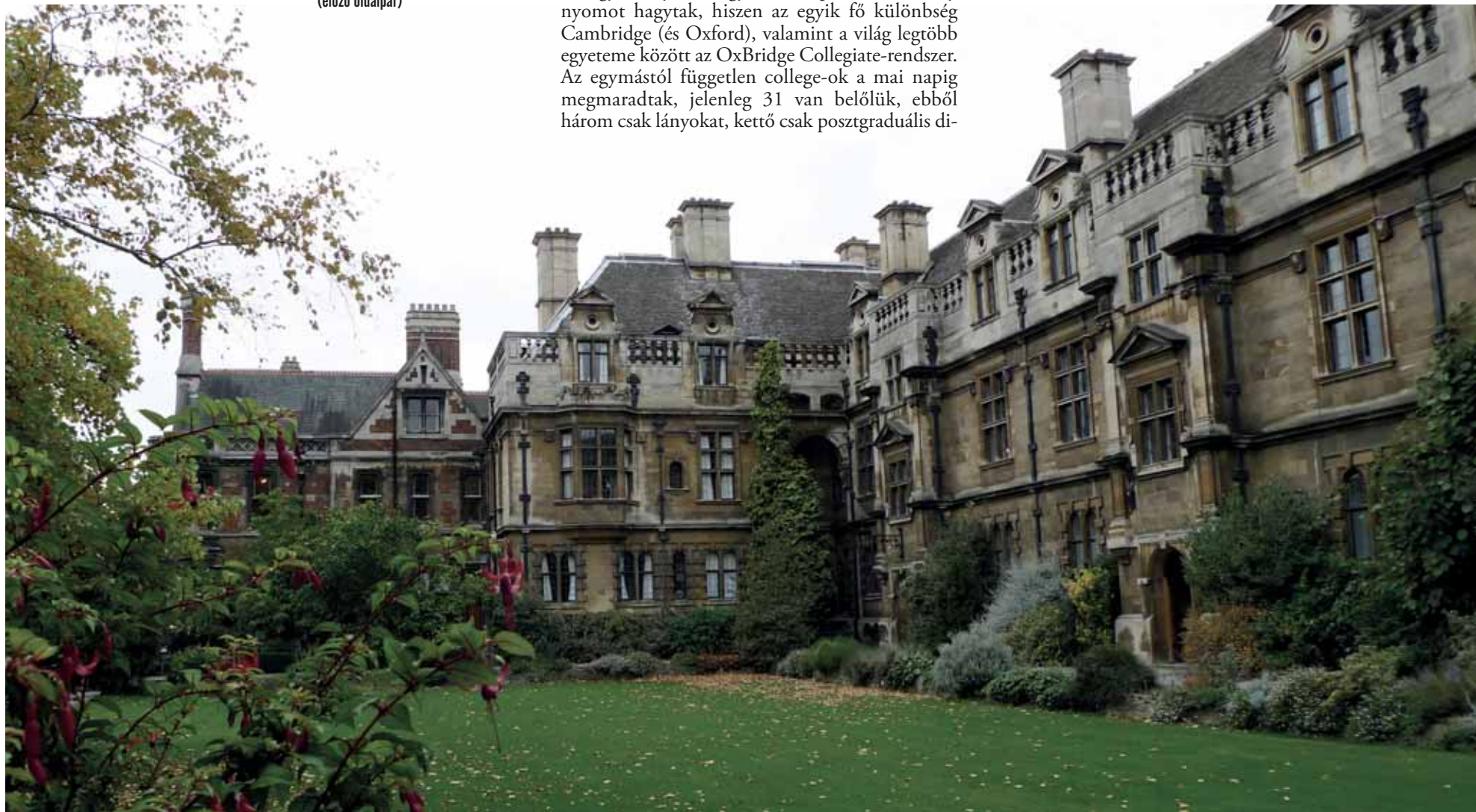
Már legendás annak a diáknak a története, aki egy vizsgájára pánclöltözetben jelent meg, mert az egyetemi szabályzatban talált egy olyan, még érvényben lévő rendelkezést, ami szerint minden vizsgázó loagnak biztosítani kell a sört és a kenyert. A vizsgáztatók – miután meggyőződtek arról, hogy valóban ezt írja elő a sok száz éves szabályzat – a közeli McDonald's-ból hoztak kólát és sült krumplit, amit a sör és a kenyér modern megfelelőjének tartottak. Ám pár héttel később váratlanul ráterhelték a diákra a gyorséttermi bevásárlás árát, mert a vizsgára kard nélkül jelent meg. Mint közben kiderült, az egyetemi szabályzat e középkori passzusa ezt szintén előírta.

A hagyományoknak is köszönhető, hogy Cambridge oly sok mindenben különbözik a legtöbb egyetemtől, nemcsak a világon, hanem Angliában is. Az alapítás dátuma 1209, és Oxfordból menekülő tudósokhoz kapcsolódik. Ám az akkori intézmény nehezen hasonlítható össze a maival. A diákok 14-15 évesek voltak, és főképp vallási tanulmányokat folytattak, tantárgyaik a nyelvtan, retorika, logika, zene és az asztrológia voltak. Az oktatás latin nyelven folyt, és annak idején nem city-beli befektetési bankok és stratégiai tanácsadó cégek igyekeztek elcsábítani a legtehetségesebbeket, hanem komoly vallási vagy közhivatalnoki karrier várt a legjobbakra. Fontos körülmény, hogy a tanítás akkoriban egymástól többnyire független college-okban zajlott, melyek együttműködéséből keletkezett az egyetem.

Az évszázados hagyományok a mai napig alapvető részei a cambridge-i életnek: ezért tartanak latinul imát a vacsorák előtt, rendezik a vizsgák utáni májusi bálakat júniusban és hordanak talárt a diákok a vacsoránál. Történelmi múltba nyúló érdekesség, hogy Cambridge-ben és Oxfordban is a

NEW COURT, ST. JOHN'S COLLEGE DIÁKSZÁLLÁS

(előző oldalpár)

mesterdiploma eredetileg a szenioritás jele volt, ezért egy alapképzésen átesett (bachelor-diplomával rendelkező) diák 9 harmadévvla a diplomaosztója után igényelheti az MA Cantab titulust, anélkül, hogy részt vett volna külön mesterképzésen is. Támadja is ezért az angol baloldal: szerintük az „elitista” intézmény öregdiákjai jogosulatlan előnybe kerülnek az állásversenyben, mivel a munkaadók nincsenek tisztában e titulus tartalmával. Maga a bachelor-diploma is eltér a megszokottól, hiszen nem tartalmaz semmilyen információt a tanult szakról (amit triposnak hívnak, mert a múltban a diákok háromlábú széken ülve vizsgáztak), hanem csak annyit ír, hogy Cambridge-ben elérte a bachelor-rangot.

A college-rendszer

A hagyományok az egyetem felépítésében is mély nyomot hagytak, hiszen az egyik fő különbség Cambridge (és Oxford), valamint a világ legtöbb egyeteme között az Oxbridge Collegiate-rendszer. Az egymástól független college-ok a mai napig megmaradtak, jelenleg 31 van belőlük, ebből három csak lányokat, kettő csak posztgraduális di-

ákokat, négy pedig 21 évesnél idősebb hallgatókat fogad. A gyakorlatban a rendszer úgy működik, hogy a college intézi a felvételiket (legalábbis az alapképzés esetében), biztosítja a szállást, az étkezési lehetőséget, az oktatási és sportolási felszerelést (könyvtár, konditerem vagy evezősklub), de anyagi és lelki támogatást is nyújt.

Az, hogy ki melyik college-ba kerül, nem attól függ, hogy mit tanul, hanem attól, hogy a felvételi elején melyik college-ot választja. Bár a hallgatók ekkor még keveset tudnak az itteni életéről, a college-ok tagjai hamar aktív közösségeket alkotnak, és maguk a college-ok egymással is versenyeznek.

MASTERS LODGE, ST. JOHN'S COLLEGE

A college Masterének nem épp szerény szállása és irodahelye

FOTÓ: VARGA ADÁM

MAGYAROK CAMBRIDGE-BEN

Az oktatókkal együtt ma mintegy 50-60 magyar intézménye a Cambridge-i Egyetem, túlnyomó részük az alapképzésben tanuló diák. Többnyire reál tantárgyas, azaz matematikus, fizikus vagy mérnök szakos hallgatók, de találunk köztük történezszt, pszichológust és közgazdászt is.

Cambridge-i múltunk viszonylag hosszú, többek között Szent-Györgyi Albert is itt tanult. Történelmi érdekesség, hogy a Kings College-ban úgy emlékeznek meg Békássy Ferencről, az I. világháborúban elesett cambridge-i magyar diákról, hogy azzal a fallal szemben helyezték el a nevét, ahol az angol hősi halottakat jegyezték fel – így jelképezve, hogy a másik oldalon hunyt el.

A jelenlegi magyar gazdaság is kapcsolódik Cambridge-hez, hiszen ma több, fontos gazdasági szereplőnk cambridge-es öregdiák: többek között a Budapest Bank vezérigazgatója, Zolnai György, Dietz Miklós, a magyarországi McKinsey vezetője és Mártha Imre, volt MVM-vezérigazgató is.

A Cambridge-i Egyetem Magyar Diáktársasága egyik fő célja, hogy kapcsolatokat építsen az otthon tevékenykedő cégek felé. Segítségként, hogy ezáltal a diákok megfelelő magyarországi munkalehetőségre találjanak, és a hazai cégeknek is legyen esélye a cambridge-i jelenlétre (ezt szolgálta az igényes és tudatos fogyasztókat megcélzó, közelmúltbeli magyar borest is). A másik fő cél a cambridge-i tanulmányok hazai népszerűsítése: jelentkezésre bátorítani olyan magyar diákokat, akik bele sem gondolnak, hogy ők is képesek lehetnek Cambridge-ben megállni a helyüket. Lehetőséget teremteni tehetséges magyar fiataloknak, hogy a világ egyik legjobb egyetemén tanulhassanak.

OLD COMBINATION ROOM, TRINITY COLLEGE

A magyar diáktársaság elsőéves taggyűlése. Kapuvári András és Török Lajos közgazdászok küzdenek a kincstárnoki pozícióért

Noha az egyetem a felvételi jelentkezésnél hangsúlyozza, hogy nincs lényeges különbség a college-ok között, mégis szinte mindegyiknek megvan a maga specialitása. A Kings College például világszerte ismert kórusáról és meglehetősen baloldali irányvonaláról. Ám a felszereltség és anyagi támogatás szempontjából is lényegesebb a különbségek. A Trinity College külön ösztöndíjakat kínál a kelet-európaiaknak, sőt Gonville and Caius College (ami többek között Stephen Hawking otthona is) kizárólag magyar diákoknak adható ösztöndíjat is fenntart. Mivel a támogatások nagy része az elmúlt

FOTÓ: VARGA ADÁM

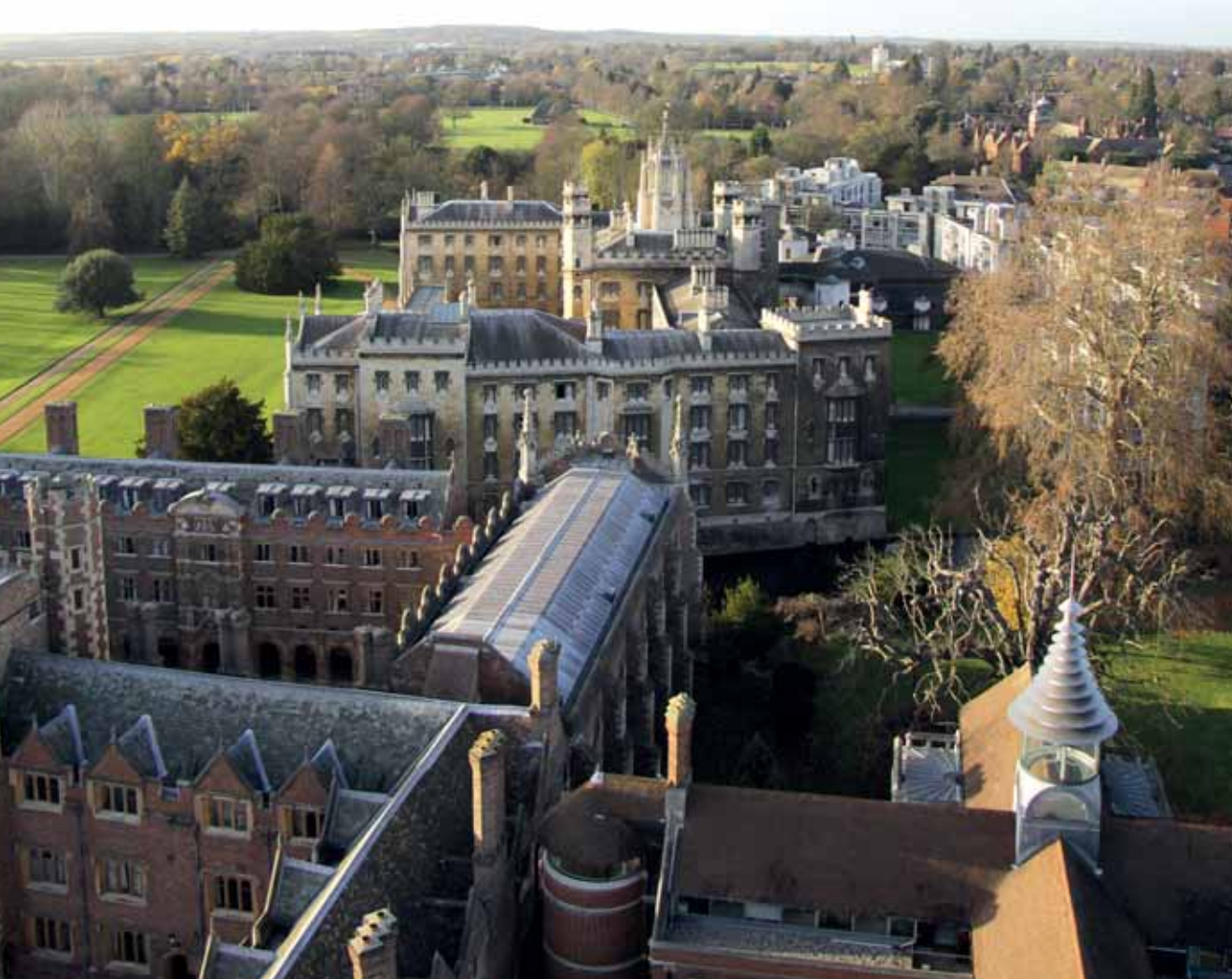
évszázadok öregdiákjaitól származik, léteznek elavultak is (például a Coventryben született mosónők gyermekei számára fenntartott támogatás), vagy egész bizarr utazási ösztöndíjak (a St. John's College akár 1000 fontos támogatást is nyújthat diákjainak, hogy a Föld vad és veszélyes helyeire látogassanak).

A kisebb, szegényebb college-ok tagjai gyakran irigykedve nézik a gazdagabbakban élőket. A nagyobbak tényleg tehetősek. A leggazdagabbnak, a Trinity College-nak csak az ingatlanportfóliója 800 millió font értékű (kb. 280 milliárd forint), ami

több mint kétszerese a magyar felsőoktatás 2012-es költségvetési támogatásának! Ennek része – többek között – az O2 Arena (Anglia második legnagyobb stadionja) és egy 440 millió font értékű Tesco-portfólió is. Érdekes, hogy a college-ok befektetési stratégiájában az ingatlanokon és értékpapírokon kívül jelentős szerepet játszanak a régiségek és a borok is. A Trinity College borospincéje például 1,7 millió fontra becsült befektetés (s ez a magyar borászok számára is lehetőséget jelent).

A college-ok egyik legfontosabb feladata az alapképzésben részt vevő diákok oktatásának felügyelése

és szervezése. Minden diákhoz két minősített oktatót rendelnek: a tanulmányi vezető (Director Of Studies) aktívan figyeli az egyetemi teljesítményt, a tutor pedig a személyes „jólétért”, lelki biztonságért felel. A tutor-tevékenységre ma különleges figyelem irányul, ugyanis 2010-ben rövid idő alatt több diák is öngyilkosságot követett el, feltehetőleg az oktatás intenzitása miatt. A diákok könnyen elbizonytalanodhatnak, hiszen meglehetősen nagy nyomás nehezedik rájuk: a legtöbb diák megszokta, hogy a középiskolában a legjobban teljesítők közé tartozik, ám Cambridgeben gyakran nehezen tudják tartani a tempót.

FOTÓ: VARGA ADÁM

Pénzügyek

A cambridge-i tanulás tandíjköteles. Ez mostanáig 3250 font volt, jelenleg évente már 9000 (voltak is az emelés miatt tüntetések). Szinte mindenki hitelből fizeti, ám a hitelkonstrukciók igen kedvezőek: végzés után egy bizonyos fizetésszint alatt nem kell törleszteni, de nagyon magas fizetésnél is csupán havi 75 font a maximális részletnagyság. A tandíjon túl college-díj is van, ami 3000 font körüli összeg, de ezt első diploma esetében átvállalja az angol állam. A diákokat ráadásul számos ösztöndíj segíti. A magyar hallgatók többsége például – rászorultsági alapon – a jelentős (esetenként a teljes tandíjjal megegyező) anyagi támogatást kap, mert úgy ítélik meg, hogy az átlagos magyarországi fizetés nem elég ahhoz, hogy fedezzék a tanulás költségeit. (E támogatást valójában a megélhetési költségek fedezésére adják, hiszen tandíjat úgysem kell fizetni – csak majd a hiteltörlesztést.) Ha valaki jól tanul, és körültekintően használja fel az ösztöndíj-támogatásokat, akár ingyenes oktatásban is részesülhet. Az egyetem mindenesetre erősen odafigyel, hogy ha

már fölvettek valakit, ne legyenek anyagi problémái a tanulmányok során.

Összességében Cambridge-ért nem kell többet fizetni, mint akármelyik másik brit egyetemért. Azaz – egy-két kivételtől eltekintve – minden brit egyetemen, szaktól függetlenül minden képzés ugyanannyiba kerül. Cambridge nem drágább pl. Sussexnél, sőt, a megélhetési költségek akár kisebbek is lehetnek.

De miből él maga az egyetem? Éves költségvetése több mint 1 milliárd font. Ennek ellenére, az éves bevétel közel harmada brit állami kutatási pénzekből valósul meg, bár itt is minden évben csökken az állam szerepvállalása.

A számlák jelentős részét állják a college-ok, de számos gazdag cég támogatja az egyetemi kutatásokat, így innen is jön komoly bevétel. Nyilván a tandíjak is fontos pénzügyi alapot jelentenek, ráadásul rendre érkeznek jelentős adományok is: csak ez utóbbiból 2005 és 2010 között sikerült 1 milliárd fontot összegyűjteni – az első nem amerikai egyetemenként a világon! Cambridge – 4,3 milliárd

A ST. JOHN'S COLLEGE A CHAPEL TOWERRŐL NÉZVE
A toronyba tilos vizsgaidőszakban felmenni
 – mint ahogy a legtöbb magas épület tetejére is –, mivel féltő, hogy leugorhatnak a diákok. . .

A CAM FOLYÓ
 Sokak szerint Anglia legromantikusabb randihelyszíne

FOTÓ: VARGA ADÁM

fontos alapítványával – a leggazdagabb oktatási intézmény Európában (ebből 1,6 milliárd az egyetemé és 2,7 a college-oké).

Bár az adományok nem tervezhetők előre, a korábbi évek (évszázadok!) adományainak és befektetéseinek kamataiból igen nagy összeg folyik be. A közelmúltban kötvénykibocsátásba is kezdett az egyetem. Mindezekon túl jól jövedelmező üzlet a Cambridge University Press és a Cambridge Nyelvvizsgarendszer tevékenysége, a college-ok fontos bevételi forrása pedig a – college-díjon túl – a konferenciaszervezés.

Kreatív kihívások

A cambridge-i tanév rövid, ám intenzív, 8 hetes harmadévekből áll (talán azért, hogy az oktatóknak több ideje legyen kutatni és kevesebbet kelljen a diákokkal foglalkozni...). Az első két harmadév alatt a diákok előadásokra és gyakorlati órákra járnak, mindezt az egyetem a tanszéken keresztül szervezi. Ezenkívül kötelezően részt kell venniük a college által szervezett, leginkább kreatív referálás-

nak nevezhető beszámolókon (supervisionökon). Ez is az OxBridge-rendszer sajátossága: a diákok kicsi csoportban (akár egyedül, de általában 2-3 fős csapatokban) egy oktató-vezetővel (vagy doktorandusszal, aki kapcsolódó témában kutat) olyan kérdéseket vitatnak meg, amiket az előadásokon tanulnak. E beszámolókat önálló munka előzi meg, melyről a vezető és a diáktársak is kritikai észrevételeket tesznek. Mindez egyedülálló lehetőség a hallgatók számára, hogy nemzetközileg elismert oktatókkal, tudósokkal vitázzanak.

Az egyetemen összességében 11-12 diák jut egy oktatóra (a teljes, foglalkoztatott oktatói létszámot és az ösztöndíjleltétszámot tekintve), akadnak több száz főnek szóló előadások is, de a hangsúly a kiscsoportos munkán van, ennek minden hallgató részese. A diákok heti több supervisionön is részt vesznek, ami igen sok felkészülést igényel, ám az egyetem komoly hangsúlyt fektet az önálló munkára és a kreatív gondolkodásra. Gyakoriságuk miatt az oktató hamar észreveszi, ha egy diák nem bírja a tempót vagy nem foglalkozik eleget a tanulmányaival. Ekkor nyomban szólni tud a személyes tanulmányi vezetőnek, aki azonnal lép. Így nehezen fordulhat elő, hogy a hallgató akkor jöjjön rá, hogy nem tud semmit, amikor közelednek a vizsgák (melyek a harmadik harmadév végén zajlanak, egészen addig nincs semmilyen hivatalos számonkérés).

Cambridge – a karrierlehetőség

A cambridge-i évek során nem kizárólag egy „szakmát” kap a diák, hanem olyan rendszerezett gondolkodási, kutatási és munkaképességeket sajátít el,

melyek például az üzleti élet során rendkívül hasznosnak bizonyulnak. Ezért törekszenek arra a nagy befektetési bankok, tanácsadói cégek és ügyvédi irodák, hogy ne csupán közgazdászokat és jogászokat hívjának a karrierrendezvényeikre, hanem történészeket, politológusokat, nyelvészeket és egyéb, más szakon tanuló diákokat is próbálnak magukhoz vonzani, mondván, hogy azt, ami majd a munkához kell, úgysis a cégnél tanulják meg. Az ilyen eseményeken gyakran a cégnél dolgozó cambridge-i öregdiákok bukkannak fel, és a hallgatókat ingyenebédekkel, -vacsorákkal és -italokkal próbálják a céghez csábítani – még a mostani recessziós időszakban is. De szokatlanabb módszerek is léteznek a tehetségesdiák-fogásban: az egyik magyar matematikushallgató a postaládájában egy céges bögrét talált, benne 10 fontot, névjegykártyát és egy meghívót egy szoftvercég karrierrendezvényére... Egy londoni befektetési banknál a nyári gyakornoki fizetés meghaladhatja a heti 1000 fontot (386 ezer forint) – igaz, ehhez szinte a hét minden napján 12 óránál is többet kell dolgozni, és a londoni lakhatási árakkal is meg kell küzdeni...

Mindehhez képest Magyarországon a munkaadók még nagyon szigorúan és jobbra szűken értelmezik, hogy mire jó az egyetemi oktatás. Gyakran nem értik, hogy egy nem kifejezetten gazdasági tanulmányokat folytató diák mégis hogyan lenne képes gazdasági területen munkát végezni. Számos, Cambridge-ben tanuló magyar diáknak volt már ilyen negatív tapasztalata a hazai cégek rugalmatlanságáról. E jelenség arra is rámutat, hogy nem csupán a magasabb fizetések okán döntenek inkább londoni munkavégzés mellett a magyar tehetségek.

Élet a tanulmányokon túl

A cambridge-i élet nem csupán tanulásból, vizsgákból és nagyvállalati karrierrendezvényekből áll. A college-ok jellegzetessége a formális vacsora, ahol a diákok – akár heti rendszerességgel – öltönyben-talárban étkeznek a hosszú, történelmi asztaloknál, sokszor gyertyafényben. Három vagy több fogás, előtte portóit szolgálnak fel. De a college-ok nem csak a vacsorák alkalmával fordítanak nagy figyelmet az ételminőségre: az a vezérelv, hogy ha a diákok minőségi, egészséges ételt fogyasztanak, akkor jobb a tanulmányi teljesítményük is. A St. John's College konyhavezetője például előzőleg egy Michelin-csillagos étterem séfje volt, és gyakran rendez bor- és sajtokostolókat és egyéb gasztronómiai alkalmakat.

Cambridge-ben persze az egyetemen kívül is bőven van program. Különösen híres a Footlights nevű színházi társulat: itt kezdte karrierjét többek között a Monty Python-csapat, Hugh Laurie (Dr. House)

és Sasha Baron Cohen. Ám az egyetemi lét egyik régi és erős alapja a diáktársasági élet. A legnagyobb csoport, a Cambridge Union saját épülettel rendelkezik, és itt tartott előadásokat az elmúlt években Dominique Strauss-Kahn, Julian Assange, Muammar al-Gaddafi és Sir Ian McKellen. Az Assassins Guild nevű diáktársaság ezzel szemben minden évben tart egy tömegeket megmozgató gyilkosos játékot, ahol a vállalkozóknak három, szintén részt vevő, de számukra ismeretlen embert kell levadászniuk – vízpisztollyal, hógolyóval vagy játék karddal. A Jailbreak pedig egy jótékonysági rendezvény, mely-

PUNTOLO (GONDOLÁZÓ) TURISTÁK ÉS DIÁKOK

A puntolást nem könnyű elsajátítani, a folyó mellett vizsgákra készülő hallgatók általában roppant szórakoztatónak találják a látogatók vízbe fordulását

FOTÓ: ©ISTOCKPHOTO

nek során a diákok 36 óra alatt úgy próbálnak minél messzebb kerülni Cambridge-től, hogy a saját pénzükből egyetlen fillért sem költenek. Sikerült így már egyeseknek Hongkongba, Buenos Airesbe és Miami-ba is eljutniuk.

A sport közismerten fontos része a cambridge-i egyetemi életnek: a hagyományos evezésen, rögbin és kriketten kívül akár „real tennis” is lehet a hobbink, ami a mai tenisz történelmi változata, és csupán két cég készíti hozzá ütőt. A meccsek általában college-ok között zajlanak, és magasabb szinten az egyetemi ligákban is részt lehet venni. Azok a diákok, akik Oxford ellen játszanak, elnyerik a „blue” titlust, hordhatnak kék blézert, és tagjai lehetnek a Hawks-klubnak. Egyébként a komoly, Oxford elleni rivalizálás ellenére sok szál köti össze a két egyetemet, évente még közös sítábor is zajlik, több mint háromezer résztvevővel.

A cambridge-i diákélet tetőpontja kétségkívül a

vizsgák utáni May Week, ami a hagyományok miatt júniusban van, és a Suicide Sunday-vel kezdődik, ahol a diákok azt ünneplik, hogy nem lettek öngyilkosok a vizsgaidőszak alatt... Az ünneplés kartonozásokból épített hajók versenyével kezdődik, és az egyetemi „ivótársaságok” nyilvános versenyeivel ér véget. Tavaly nagy visszhangot keltett, hogy az egyik csapat improvizált tógákkal, valamint egy botra nyársalt disznófejjel jelent meg, amit a helyiek kevésbé tartottak viccesnek.

A legtöbb college nagyszabású bált tart, általában fekete szmoking és fekete csokornyakkendő vagy épp frakk a kötelező férfiviselet. A jegyek ára magas (kb. 150 font darabja), de ez általában mégis megfizethető, mert a diákok a vizsgaidőszak alatt úgysem költenek semmire. A college-ok mellel még így is ráfizetnek a rendezéssel: igaz, főleg azért, mert presztízskérdés lett, hogy melyik college lövi ki a legtöbb tűzijátékot... ☺